

Shiialaisuuden perusteista

**Prof. Alhoda Najafin, Al-Mustafa Yliopisto, Mashhad 21.1.2013
keskustelumuistio, Kari Vitikainen**

Profeetta Muhammedia seurasi 12. Imaamia. Imaamilla oli erityinen tehtävä ymmärtää uskontoa ja välittää tämä ymmärrys ihmisille. Imaameja voisi verrata kristillisen kirkon apostoleihin, joskin imaamit seurasivat toinen toisiaan 250 vuotta kestäneen ajanjakson aikana. Tänä aikana kehittyi islamissa historiallinen ymmärrys siitä kuinka Koraania tulkitaan. 250 vuoden aikana laadittu oppi on sovellettavissa myös muina aikoina. Shiialaisuuden traditio on dokumentoitu hyvin kirjallisiksi lähteiksi.

Historian aikana shiialaiset olivat toisinaan hallitsijoina ja toisinaan elivät muiden hallinnan alaisuudessa. Sunnilainen diskurssi on kuitenkin dominoinut keskustelua, ja siksi shiialaisuus on jäänyt islamin historiankirjoituksessa vähemmälle huomiolle. Toisaalta tämä kuuluu shiialaisuuden luonteeseen. Imaami Alikaan ei ollut aikanaan kuuluisa mies. Uskomme kuitenkin, että shiialainen argumentaatio pohjautuu suoraan profeetta Muhammediin ja on siksi oikeassa.

Islamin lähteet voidaan jakaa kahteen osaan: Koraani ja suullinen perimätieto eli haditit. Shiialaisten hadit-kokoelmat poikkeavat kuitenkin sunnilaisten kokoelmista. Shiiojen keskeisimmät lähteet Koraanin lisäksi ovat 1) Al-Kafi (The Comprehensive), 2) Al-Fagih (The Jurist), 3) Al-Estibsar ja 4) Al-Attahzib. Haditit eivät koskaan ole itsenäisiä suhteessa Koraaniin.

Shiialainen tulkintaperinne poikkeaa monoliittisestä sunnilaisesta tulkinnasta avoimuudellaan. Sunnilainen koraanin tulkinta ei ole perinteisesti osannut logiikan avulla etsiä oikeutusta uskomuksille. Tällainen Koraanin tulkinta on tullut sunnilaisuuteen vasta modernina aikana. Koraani ja haditit ovat sääntöjä kaikille ajoille, mutta ne ovat varsin yleisiä sääntöjä. Tekstejä pitää tulkita ja soveltaa. Shiialaisuus etsii oikeutusta tekstien välisistä suhteista, mutta myös ympäröivästä ajasta.

Yleisinä oikeutuksen periaatteina on, että fatwa ei voi olla ristiriidassa Koraanin kanssa ja haditin täytyy olla luotettava ja looginen. Fatwoja antavan Koraanin tulkitsijan tulee olla riittävän kielitaitoinen, hänen tulee ymmärtää pyhän tekstin logiikka ja olla myös tietoinen loogisista säännöistä, joiden mukaan uskomuksia voi oikeuttaa.

Fatwoja on kahdenlaisia: 1) sosiaalisia fatwoja ja 2) yksityisiä fatwoja. Suurin osa fatwoista pitää yhtä eikä ole olemassa uniikkeja toisista fatwoista riippumattomia fatwoja. Joissakin kohtaa annetut fatwat eivät kuitenkaan ole täysin linjassa keskenään. Tällöin shiia-muslimia kehoitetaan seuraamaan kaikkein oppineimman henkilön antamaa fatwaa. (Tämä ”kaikkein oppineimman seuraamisen” ajatus tuli vastaan toistamiseen. Kysyin, että eikö kuitenkin aina ole olemassa vain yksi ”kaikkein” oppinein. Vastaus tähän kysymykseen oli varsin pluralistinen: toinen opettaja voi olla kaikkein oppinein toiselle ja toinen toiselle. Monesti oppineiden välille on mahdollon tehdä eroa oppineisuuden määrässä. Tällöin kukin shiia seuraa sitä oppinutta, jonka näkee itse omassa kontekstissään ”sopivimmalle”.)

Islamilainen lakitulkinta on elänyt historiassa tiettyjä vaiheita, jotka auttavat ymmärtämään koulukuntien eroja. Alkuislamissa teksti tulkittiin kirjaimellisesti, vaikka se olisi logiikan sääntöjen vastaista. Tämä tulkintaperinne jatkui Ash-ari koulukunnassa. Maturidi ja Mutezili koulukunnat laittoivat enemmän painoa järjen osuudelle tulkinnassa. Samalla linjalla jatkaa imamiyet (shiialaisuus), Nykyiset salafistit ovat jälleen päätyneet Ash-ari koulukunnan tapaan tulkita Koraania eli noudattavat kirjaimellista tulkintaa. Salafismissa keskeistä on usko ja toiminta, kun taas maturidi-ajattelussa keskeistä on usko. Shiialaiset turkkilaisten tapaan ovat maturidi-ajattelun linjoilla. Shiioille logiikka on tärkeää Koraanin tulkinnassa.

Aleveista kysyttäessä professori toteaa alevien olevan nimestään huolimatta lähempänä sunnilaisuutta. Yhteys shiioihin on noin 10% luokkaa, joskin shiitkaan eivät halua sulkea aleveita islamin ulkopuolelle.

Professori alleviivasi, että shiialaisuuteen kuuluu ajatus vastustaa ”imperialismia”. Oikeudenmukaisuuden vaatimus on keskeistä ajattelussa.